

Posudek na bakalářskou práci Terezy Skřivanové Setkání víry a nevíry v díle J.L. Hromádky a T. Halíka

Bakalářská práce Terezy Skřivanové nabízí srovnání pojetí dialogu mezi křesťanskou vírou a ateismem podle evangelického systematického teologa J.L. Hromádka (1889-1969) a katolického kněze T. Halíka (*1948). Popud vycházel z vlastních zkušeností autorky s podobným dialogem. V práci popisuje jak životní dráhu obou teologů, tak i jejich argumentační postup k pochopení dialogu. V závěru analyzuje podobnost argumentů v jejich dílech. Podle autorky Hromádka a Halík ukazují a potvrzují, že „rozhovor víry a nevíry může mít tvořivý charakter a je v současné době (..) velmi potřebný.“

Po formální stránce je práce v pořádku. Malý nedostatek je snad jen v tom, že v seznamu literatury autorka uvádí příspěvky sborníků bez uvedení stránek.

V první části popisuje autorka život J.L. Hromádky. Podklady k této části jsou převážně biografický náčrt Hromádka života od J. Smolíka (J.L. Hromádka, Život a dílo), a Hromádka stručná autobiografie Proč žiji?. Zde narážíme na první problém v předložené práci, který se týká pramenů. Data z obou pramenů přebírá bez dostatečné kritického postupu (Smolíková práce je značně nekritická k Hromádce, autobiografie má – vždy – tendenci zlogičtit životní dráhu pisatele). Když například čteme na str. 12, že Hromádka „viděl v Říjnové revoluci ovšem spíše novou sílu, domníval se, že tato změna musela přijít...“, je to pravda pouze od r. 1944, kdy došlo k zásadní změně v Hromádce postoji k Sovětskému svazu. Ve 20. letech, které autorka na str. 12 popisuje, Hromádka se tak kategoricky o ruské revoluci nevyjádřil. Něco podobného se týká tvrzení na str. 13, že Hromádka byl toho názoru, že „církve by neměla být totožná s vládnoucí mocí“. Jsou to interpretace Hromádka života a jeho teologických postojů z poválečných let, které jsou promítány do jeho působení před 2. světovou válkou.

V části o 30. letech se autorka bohužel nezmiňuje o Hromádce zapojení do aktivit na podporu demokratické strany v občanské válce ve Španělsku. Tato zkušenost spolupráce s levicovými politiky a aktivisty v Československu byla pro něj klíčová pro jeho postoj ke komunistům, a navíc se tyto aktivity staly příčinou jeho emigrace do Spojených států v r. 1939.

Od roku 1950 se Hromádka velmi aktivně zapojil do Sověty kontrolované Světové rady míru. I když je pravda, že reflektoval nad „velkou skepsí“ obyvatelstva v těchto letech (str. 18), sám se do značné míry ztotožnil s pojetím mírové politiky východního bloku. Tato skutečnost není zmíněná u Smolíka nebo v autobiografii, a tudíž autorka o ní také bohužel nepíše. Hromádce angažmá ve Světové radě míru se představilo odrazový můstek k založení Křesťanské mírové konference, která byla prostředkem dialogu mezi křesťany z Východu a Západu (správně na str. 19), ale především o politických postojích Východu.

Na str. 20 zmiňuje autorka Státní bezpečnost jako sílu, která zabránila debatě o okupaci ze srpna 1968. Byly to ovšem především státní orgány na dozor nad církvemi, které tlačily přes církevní reprezentaci Východního bloku na umlčení diskuze (především NDR a SSSR).

Po zdařeném rozboru Hromádka chápání dialogu mezi křesťany a marxisty (autorka se na tom místě bohužel nezmiňuje o pravidelných rozhovorech mezi nimi od konce 50 let) se zaměřuje na osobu

T. Halíka. Zde vychází především z knižního rozhovoru s Halíkem od J. Jandourka. I v tomto případě by se autorka měla zabývat charakteristikou pramene, který má silný autobiografický rys. Halík patří ke generaci, která byla formovaná v 60. letech 20. století, především rokem 1968. V letech 1967 až 1969 prošel osobně, teologicky a politicky důležitou krizí, která určila jeho dráhu na další desetiletí. Autorka údaje přebírá ze zmíněné knihy (hlavně vyprávění o Palachově smrti), ale bohužel je nepodrobí hlubší analýze.

Část práce o Halíkově chápání dialogu je velmi zajímavá a dobře pojatá. Je poznat, že autorka Halíkovým dílem prošla a dobře se v něm vyzná. Jediná vada na kráse je spíše formálního rázu. V oddíle 4.4. (str. 50 dále) popisuje, jak Halík používá některé výroky Josepha Ratzingera. Zde je žádoucí, aby odkázala na konkrétní místa či příležitost, kde výrok zazněl. Nemůže se jen omezit na Halíkovy texty.

V závěrečné části autorka shrnuje své poznatky k oběma teologům. Podle ní je Hromádkův postoj inspirací i pro dnešní dialog s ateisty nebo nevěřícími, ale evangelický teolog se mýlil v podstatě komunistického režimu a tudíž v partnerovi dialogu. Oceňuje tedy jen jeho otevřenost – která byla ovšem mylná. Tento závěr je poněkud problematický. Hromádkovo pojetí dialogu nevycházelo pouze z jeho teologického postoje v otázce církve ve světě, ale také – a to minimálně stejným dílem – z přesvědčení, že s marxisty křesťan sdílí některé zásadní hodnoty. Hromádkova otevřenost a jeho dialog jsou nemyslitelné bez marxistů. Jen konstatovat, že jeho otevřenost je hodna následování, je proto značně nekonkrétní. Otázka proto zůstává, jestli byl Hromádkův dialog falešný.

Autorka ve srovnání obou pozic konstatuje, že Hromádka a Halík mají v otázce dialogického postoje k ateistickému nebo necírkevnímu světu mnoho společné. Jediný podstatný rozdíl vidí v postoji ke komunismu, který Hromádka považoval za partnera, zatímco Halík ji označuje jako „idolatrii“ (str. 61). Zde se autorka dopustí chybu ve srovnávání. Ve zvolené metodě musíme každého z autorů posoudit ve svém vlastním kontextu a nemůžeme jednoho posoudit podle kontextu druhého. Pokud chceme v rámci tohoto srovnání problematizovat výběr partnera do dialogu, je třeba nejdříve popsat kriteria, podle kterých chceme postupovat.

Proto kritika tohoto posudku ústí v otázku poměru mezi historickými a teologickými částmi předložené práce. Autorka v systematických částech neodkazuje na události nebo zkušenosti ze života Hromádky či Halíka. Jako podnět do obhajoby vidím jako důležitou otázku, jakou mají funkci životopisné kapitoly v analýsách myšlení obou autorů.

Práci Terezy Skřivanové doporučuji k obhajobě a navrhuji jako hodnocení „velmi dobře“ (B).

V Praze, 22. září 2013

Peter Morée